

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Hoppu, Petri

Julkaisun nimi: Tanssi jatkuu

Julkaisuvuosi: 2016

Versio: Julkaistu versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hoppu, P. (2016). Tanssi jatkuu. *Kansanmusiikki*, (1), 10-12.

Koiviston polskaa Kaivuhuoneen Suomen ensimmäisen kansantanssiesityksen rekonstruktiossa Helsingin Kaivuhuoneella.

Riitta Korhonen

TANSSI JATKUU

Petri Hoppu

Tarkkaa hetkeä, milloin tanssi on syntynyt, on mahdoton sanoa. Joka tapauksessa ajankohta sijoittuu esihistorian hämäriin. Aikaan, jolloin ihmisestä tuli ihminen. Sen sijaan voidaan sanoa tarkkaan, milloin Suomen maaperällä otettiin esittävän kansantanssin ensimmäiset askeleet. 150 vuotta sitten Helsingin Kaivuhuoneella sai sivistyneistö todistaa, millaisia kuvioita kansa oli kehittänyt eri puolilla autonomista Suomea.

Runebergin päivä 5.2.2016. Koiviston polska raikasi ympäri Suomea ostoskeskuksissa, kaduilla, keskellä arkipäivän kiirettä. Sadat kansantanssijat virittävät yhä uusia tulkintoja tästä ja monesta muusta klassikkotanssista tai sitten näyttivät jotain aivan uutta. Tätä on kansantanssi Suomessa. Moneen kertaan kuolleeksi julistettu harrastusmuoto elää vahvana eri-ikäisten tanssijoiden toimintana Inkoosta Inariin.

Tasan 150 vuotta aiemmin nähtiin Helsingin Kaivuhuoneella ensimmäiset suomalaiset kansantanssiesitykset Taiteilijaseuran vuosijuhlissa. Länsisuomalaisia, itäsuomalaisia ja pohjalaisia esittäneet tanssiryhmät toivat väläyksen kansanomaisesta tanssikulttuurista tai ainakin tietynlaisen tulkinnan siitä sivistyneistön ihailtavaksi. Sata vuotta myöhemmin tämän yhden illan esitykset olivat laajentuneet tuhansien ihmisten kansanliikkeeksi,

ja edelleen 2000-luvulla polskat, menuetit, polkat ja katrillit jaksavat houkuttaa suomalaisia nostamaan jalkaa ja kajauttamaan ilmoille polskalaulun tai jenkkarallin. Minkä ihmeen takia?

Monimuotoinen kansantanssi

Tämän kysymyksen ääreen päädyin joitakin vuosia sitten, kun luennoin kansantanssista pohjoismaisille tanssintutkimuksen opiskelijoille. Kävin heidän kanssaan monta mielenkiintoista keskustelua siitä, miksi kansantanssi on olemassa erityisesti nykyaikana. Noista keskusteluista sain kimmokkeen pohtia hieman tarkemmin kansantanssin suhdetta taustaansa, perinteeseen ja historiaan. Tämä suhde on kuitenkin yksi kansantanssitoiminnan tukipilareista. Pohdintojen kautta kansantanssi avautui huomattavasti monimuotoisempaan ja entistä kiehtovampana ilmiönä, jolla itsessäänkin on toiminnallinen historia ja perinteensä.

Jo vuosien ajan kansantanssi on ollut Suomessa tapana jakaa perinteeseen ja uudistavaan sektoriin, ja jälkimmäisen sisällä on lisäksi alettu puhua myös nykykansantanssista erityisesti ammattilaisten tuottamien tanssiteosten yhteydessä. Tämä jako ei kuitenkaan millään muotoa ole sisäsyntyinen, vaan se on osa viimeisten vuosien synnyttämää diskurssia, johon ovat vaikuttaneet niin kansanmusiikin nopea kehitys kuin kansantanssin ammattilaisten tulo kentälle. Historiallisesta perspektiivistä tarkasteltuna kansantanssi on kuitenkin paljon muutakin, ja suhdemenneisyyteen on ollut alusta alkaen yksi keskeisimmistä toimintaa määrittävistä tekijöistä.

Kansallinen tanssi haussa

Kuitenkaan aivan kansantanssitoiminnan alkuaikoja tarkasteltaessa historia ei vielä ole kovinkaan paljon esillä, vaan

pikemminkin sivuroolissa perinteiden ja kansallisuusaatteen takana. Vuoden 1866 esityksissä ei haettu suomalaisten suurta menneisyyttä vaan kansallista tanssia, suomalaista perinnettä. Tuon ajan sanomalehtikirjoittelussa toistuu usein nimenomaan kaipuu kansalliseen kulttuuriin, joka koettiin virkistävänä vaihtoehtona yksipuoliseksi koetulle urbaanille seuralämälle. Kyseessä oli siis missio, joka koski sivistyneistöä mutta ei koko kansaa. Itse asiassa sivistyneistön vastakohtaksi määritelty ”kansa” avautui usein yhtä aikaa eksoottisena ”Toisena” ja autenttisena ”Itsenä”, ja kansallisten tanssien esittäminen herättikin suurta kiinnostusta juuri tästä syystä: se oli yhtä aikaa jotain vierasta, mutta kuitenkin samaan suomalaiseen kansallisuuteen kuuluvaa. Tätä taustaa vasten ei ollut mitenkään outoa se, että sopivien itäsuomalaisten tanssien puuttuessa sellaiseksi tehtiin uusi koreografia, Koiviston polska. Koska tansseja ei haettu ”menneisyydestä” vaan enemmän tai vähemmän imaginaarisesta ”kansasta”, ei historian totuusarvolla tai autenttisuudella ollut juuri merkitystä.

Tilanne muuttui kuitenkin kansantanssin tullessa laajempien kansanryhmien harrastukseksi 1900-luvun alussa. Tuolloin ajatus aidosta kansantanssista tuli yhä enemmän esiin, vaikkakin se tosiasiaa oli silloinkin varsin ristiriitainen käsite. Ongelmana – tosin usein pi-

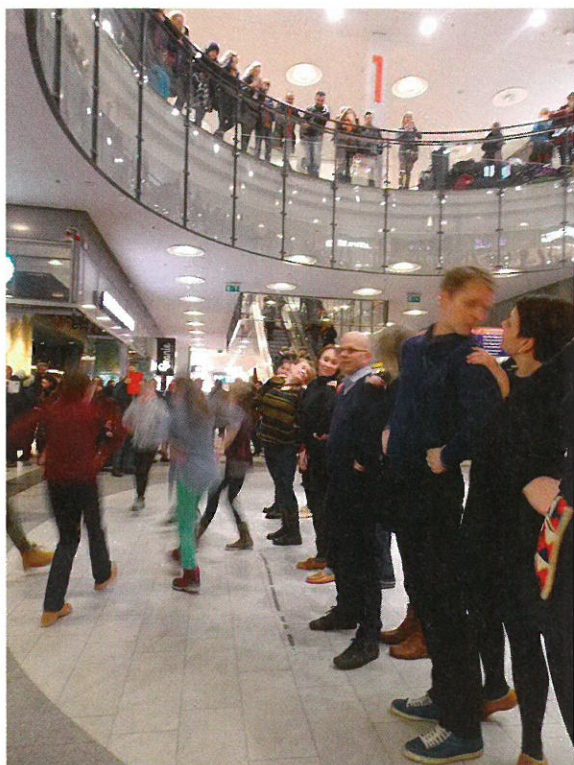

lotettuna sellaisena – oli se tosiasia, että kansantanssijoiden ohjelmiston perustana olivat merkittävältä osin 1800-luvun kansallistanssit, jotka olivat joko mielikuvituksen perustuvia koreografioita tai sitten kansanomaisten tanssien pohjalta tehtyjä sommitelmia. Vaikka ne sinänsä muodostivat varsin pienen osan koko ohjelmistosta, ne olivat näyttävyytensä vuoksi hyvin suosittuja, ja niiden merkitys yleisen kansantanssikäsityksen muotoutumisessa oli näin ollen suuri. Lisäksi ne toimivat myös esimerkkeinä uusille sommitelmille, joita tehtiin jonkin verran 1900-luvun alussa. Monet näistä julkaistiin kansantanssikirjallisuudessa, minkä seurauksena ne tulivat mukaan suomalaisen kansantanssin kaanoniin. Tämän kaanonin pohjalta syntyi myös käsite ”perinteinen kansantanssi”.

Tanhuvakka muutti kansantanssin kaanon

Kansantanssin kaanon pysyi vuosikymmenten ajan hyvin samankaltaisena, mutta sen rinnalle syntyi myös muunlaista toimintaa. Kuitenkin kaanonin ulkopuolella oleviin uusiin koreografioihin, joita esimerkiksi lahtelainen **Helvi Jukarainen** alkoi tehdä 1930-luvulta lähtien, suhtauduttiin usein kielteisesti. Vasta 1970-luvulla kaanon alkoi muuttua vähitellen, kun ensimmäistä kertaa 1900-luvun alun jälkeen alettiin laajemmin hakea uusia arkistomuistiinpanoja julkaistaviksi ja samalla vanhat julkaisut tulivat kriittisen tarkastelun alle. Tanhuvakan (1977) myötä suomalaisen kansantanssin kaanon muuttui erityisesti suhteessaan menneisyyteen. Siihen ei enää otettu mukaan 1800-luvun kansallistanssikoreografioita (Koiviston polska ja Niittotanhhu), ja useat sommitellut tanssit palautettiin arkistomuistiinpanojen mukaiseen asuun. Kovin radikaalia muutosta Tanhuvakka ei sinänsä merkinnyt, mutta nyt alkuperäisyyden ajatus konkretisoitiin ensimmäistä kertaa, kun se aiemmin oli jäänyt pääosin puheen tasolle.

Jotain muutakin alkoi kuitenkin tapahtua. Vaikka Tanhuvakan perusnäkemys historiasta oli vielä linjassa 1900-luvun valtavirran kanssa, sen julkaiseminen toimi ponnahduslautana uudenglaisille näkökulmille, jotka vähitellen muuttivat kansantanssia yhä voimakkaammin.

Kansantanssiväki ympäri Suomea järjesti flashmob-esityksiä helmikuun 5. päivä kansantanssin riemuvuoden kunniaksi. Kuvat Helsingistä ja Tampereelta.

Kansantanssijulkaisu alettiin vähitellen ymmärtää vain yhdeksi tulkinnaksi, jonka rinnalle saattoi nousta muitakin. Jo 1970- ja 80-lukujen vaihteessa katrillia ja polskaa alettiin opettaa tanssimisen, ei tarkkaan määritellyn koreografian kautta. Tällöin syntyi esimerkiksi huutokatrilli, josta tuli nopeasti yksi uudenlaisen kansantanssinäkemyksen symboleista. Myös kalevalainen laulutanssi, balladitanssi nousi kansantanssijoiden tietoisuuteen, kun sitä aiemmin ei oikeastaan tunnettu ilmiönä ollenkaan. Nämä kaikki poikkesivat voimakkaasti siitä, millaisena kansantanssi oli opittu tuntemaan vuosikymmenten ajan.

Kansantanssi on kasvanut aikuiseksi

On mielenkiintoista, että virallisessa kansantanssikeskustelussa rajalinjat vedettiin näihin aikoihin nimenomaan alussa mainittujen perinteisen ja uudistavan kansantanssin välille, mutta tosiasiaa perinteen uudenlainen tulkinta improvisoinnin ja tanssimisen kautta kulki voimakkaana koko kentän läpi. Jako erilaisiin suuntauksiin näkyi selkeimmin esityksissä, mutta harrastustoiminnassa itsessään erot olivat vähäisiä. Yhä enemmän haluttiin löytää uusia tanssimuotoja ja variaatioita erityisesti kansanomaisista paritansseista, joiden suosio kasvoi yhtä aikaa lavatanssien uuden tulemisen myötä 1980- ja 90-luvuilla. Samoihin aikoihin nostettiin esiin myös tansseja, joita aiemmin ei ollut julkaistu eikä esitetty: erityisesti eroottiset kansantanssit mullistivat käsitystä menneisyyden tanssikansasta. Sadan vuoden takainen kansanvalistuksellinen ideaali ei enää estänyt historian radikaalia uudelleen tulkintaa. Kansantanssi oli kasvanut aikuiseksi kieli poskella ja iloinen pilke silmäkulmassa.

Kaivuhuone Runebergin päivän iltana 2016. Suomen ensimmäisten kansantanssiesitysten rekonstruktiot esitetään täsmälleen samassa paikassa kuin vuonna 1866. Koiviston polskan kurkistusrivit levittäytyvät lavalle samalla hersyvällä innolla, josta sanomalehdet kirjoittivat noiden ensimmäisten esitysten jälkeen. Ympyrä sulkeutuu ja aloittaa uuden kierroksen, kun samana viikonloppuna nähdään niin pieteetillä rakennettuja menneisyyden kuvia kuin tämän ajan esitysmuotoihin sulautettuja performansseja sulassa sovussa rinta rinnan. Kansantanssi elää tanssijoissaan, olivat he juuri kävelemään oppineita taaperoita tai elämäkokemusta pursuvia isoisovanhempia. Tanssin ilo ei tunne minkäänlaisia rajoja. ■